

KOROŠKI SLOVENEK

Naroča se pod naslovom
„Koroški Slovenec“,
Lidová knihtiskárna,
Wien V., Margaretenplatz 7.
Rokopisi se naj pošljajo na naslov:
Anton Machát, Wien V.,
Margaretenplatz 7.

List
za politiko, gospodarstvo
in prosveto

Izhaja vsako sredo.

Stane celoletno: K 100.—
polletno: K 50.—
četrletno: K 25.—

Za Jugoslavijo
celoletno: 15 Din.
polletno: 8 „
četrletno: 4 „

Leto I.

Dunaj, 7. septembra 1921.

Št. 25.

Našim naročnikom!

Tej številki prilagamo ček (poštno položnico) in prosimo, da pošljete zaostalo naročnino, drugače smo primorani vstaviti pošiljanje lista. Kdor je poslal naročnino že po pošti, naj shrani ček za prihodnje četrletje.

Po starem tiru.

Slovenci so v nekaterih krajih Koroške zopet poživili svoja izobraževalna društva in priredili bodisi kak občni zbor ali uprizorili kako gro. Vsak pameten človek, če ima le količkaj razsodnosti, moral bi le odobravati, da se naša mladina začne zanimati za izobrazbo in vzgajati v društvih. Da so pa ta društva slovenska in se v njih uprizarjajo slovenske igre je to povsem naravno, ker smo mi Slovenci in imamo kot taki pravico se posluževati svojega materinega jezika. Te pravice so nam bile zajamčene že v stari Avstro-Ogrski po državnih osnovnih zakonih, ohranjene pa so nam ostale tudi v Nemški Avstriji z določbami st. germainške pogodbe o varstvu narodnih manjšin, katere izpolnjevati se je država s podpisom pogodbe zavezala in za kar nam jamči tudi Zveza narodov. Člen 66. odstavek 3 določa glede svobodne uporabe slovensčine sledeče: Nobenemu avstrijskemu državljanu se ne sme omejevatı svobodne uporabe njegovega jezika v privatnem poslovnem, verskem, časnikarskem in drugačnem oziru, kakor tudi ne na javnih zborovanjih. Ako pogodbe niso samo „Papierfetzen“, morale bi se upoštevati in izpolnjevati.

In kaj se godi? Naši narodni nasprotniki, ali boljše, nemškonacionalni Slovenci, kakor jih je nazival rajni dr. Steinwender, postanejo neverjetno nervozni, ako slišijo o kaki slovenski prireditvi. Takoj je vse po konci ter pišejo pritožbe, protestirajo ter pozivajo okrajne poli-

tične oblasti, da za božjo voljo take „iredentovske“ prireditve zabranijo itd. Seve postaja ta komedija že smešna in ker oblasti po malem začenjajo uvidevati omejenost in zlobnost teh renegeatov, jih ne upoštevajo vselej tako, kakor oni pričakujejo.

Najbolj žalostno na celi stvari je dejstvo, da zastrupljajo s tem sovraštvom in renegeatstvom svojo mladino, ki jo organizirajo v njihovih „Landjugendbundih“. To baš ni najbližja perspektiva za „politiko sprave in pravičnosti“, kakor jo je začrtal prov. deželni zbor v svoji proklamaciji, podani v Št. Vidu dne 28. septembra 1920 in kakor si jo želimo tudi mi.

Kakor je videti, svetovna vojna teh ljudi še ni izučila, marveč se giblje njih politika, ki obstaja edinole iz sovraštva do svojega rodu, še vedno po starem tiru. Kdaj bo prišlo spoznanje? Mi Slovenci pa stopajmo naprej po začrtani poti, ki sicer ni z rožicami posuta, a je častna za nas in bo zamutila tudi časten spomin v zgodovini koroških Slovencev.

Renegatom v album.

„Arbeiterwille“ prinaša z dne 3. septembra t. l. daljši članek z napisom „Renegaten Schmerzen“, v katerem prav krepko odgovarja na napade, ki jih je zakrivila „Bauernzeitung“ z dne 25. avgusta t. l. na sedanjega deželnega glavarja Florijana Grögerja.

Socijalno demokratični list dokazuje na podlagi uradnega dopisa koroške deželne vlade, da trditve „Bauernzeitung“, po katerih bi moral biti sedanji deželni glavar do 18. junija t. l. čehoslovaški državljan ne odgovorjajo resnici, marveč da je bila opejska prijava dež. glavarje brezpredmetna, ker si je na podlagi brnske pogodbe, sklenjene pred Avstrijo in Čehoslovaško pridobil domovinsko pravico v Celovcu vsled stalnega bivanja in je potemtakem tudi avstrijski državljan.

List odločno zavrača napade na sedanjega dež. glavarja ter piše dobesedno:

„Duh renegeatstva je, ki najde v sovražnih in neresničnih napadih na socijaldemokratičnega deželnega glavarja svoj izraz v predalih „Bauernzeitung“. Nemeec po rojstvu, kakor tudi vsaki drugi pošteni človek kake druge narodnosti je takih predrznosti nezmožen. Sramota pa je za Koroško, da si more in upa renegeatstvo prisvojati, delati nemško javno mnenje!

Veseli nas, da začenjajo rojeni Nemci, katere spoštujemo tudi mi, uvidevati in spoznavati pogubni upliv renegeatstva, kakor je to vrsto ljudi obsodil tudi rajni dr. Steinwender, ki je dejal že pred 10 leti: S koroškimi Slovenci bi se dalo prav dobro shajati, ako bi le teh nemškonacionalnih Slovencev ne bilo.

Ta najnovejša obsodba naših odpadnikov nam zopet jasno priča, da smo Slovenci na prvi poti. Ali bo tudi rodila kaj uspeha in privedla zapeljane do spoznanja, je drugo vprašanje.

Da se ne pozabi!

Vsikdar so živeli ljudje, ki niso imeli samo smisla zase in za pripadnike svoje narodnosti, marveč so bili toliko svobodni in človekoljubni, da so svobodo in pravice, ki so jih zahtevali zase, privoščili in priznali tudi drugim. Tak človekoljub je bil na Koroškem kot revolucionar iz l. 1848 znani Adolf Frischhof.

Od Adolfa Frischhafa je ostalo ohranjeno neko pismo, ki ga je pisal l. 1869 ob priliki prve šolske debate v koroškem deželnem zboru nekemu svojemu prijatelju poslanca in ki se med drugim glasi v slovenski prestavi sledeče:

„Koroški deželni zbor svarim odločno, odtegniti Slovincem dežele narodne šole. V ljudski šoli je materin jezik naravna pravica. Sicer je možno otroke v drugem jeziku poučevati, nikakor pa ne vzgajati. Ako bi koroški deželni zbor ne imel toliko razsodnosti, da bi dal

PODLISTEK

Ljubezen do svobode.

Zagrebski tednik „Slobodna Tribuna“ prinaša pod zgorajšnjim naslovom citate iz izjav, ki jih je podal pokojni kralj Peter meseca februarja 1916., takrat v Grški zastopnikom ameriških novin.

„Posebnost svobode je, da prihaja polagoma, skoraj nevidno, a ravno ta počasnost in neopazljivost vstraja silo svobodnega naroda.

Na triumf svobode je treba dolgo čakati, a zato gotovo pride.

Jaz izhajam iz naroda, ki se je odločil preje za smrt kot pa za sužnost.

Krone se morejo zgubiti, toda čista kri nikdar ne umre. Mi smo seljaki, toda svobodni seljaki. Moj ded je bil seljak in jaz sem na to bolj ponosen kot na svoj prestol.“

Ob isti priliki je podal kralj Peter sledečo izvanredno definicijo smisla svetovne vojne:

„Zakaj se nahaja cela Evropa v vojni? Jaz vam hočem odgovoriti s par besedami:

To je zadnji in poslednji streljaj srednjeveškega fevdalizma, borba na življenje in smrt med fevdalizmom od včeraj in svobodo od jutri. Radi tega je izbruhnila vojna baš na bregovih Donave in ne drugje, ker Donava deli najzagrizenejši fevdalizem od največjega ideala svobode, ki je vsajena v srcih onih, ki so pripravljani, da se bore do poslednjega človeka, da vstvarijo ta ideal.

Svoštvo fevdalne države je, da ne dopušča, da bi v njeni bližini cvetela svoboda in zato fevdalna Avstrija z vsemi silami stremi za tem, da preko pogazene Srbije, Črnogore, Bosne in ostalih pokrajin na jugu stvari podrejene pokrajine v korist srednjeveškega plemstva. Toda mi tega ne moremo trpeti. Mi smo seljaki, toda svobodni seljaki.“

Drugo izjavo, ki je zbudila razumljivo senzacijo v vsem svetovnem časopisju, je podal kralj Peter amerišskemu novinarju Edvardu Marshallu septembra 1917. Citiramo po londonskem „Observerju“ od 30. sept. sledeča mesta:

„Jaz sem preživel najboljši del svojega življenja v jedni republiki in eden mojih najlepših spominov je spomin na to mojo mladost.

Jaz sem se boril za veliko francosko republiko, ki se sedaj bori za nas v Srbiji. Jaz sem se boril za Francijo proti Prusom in sedaj se bori za nas proti Prusom; za nas, za sebe in za ves svet.

Živeč vse svoje življenjnjne v republiki sem sedaj ponosen na to, da sem samo kronani predsednik republike in to, da predsedujem svojemu narodu, mi je milejše od krone. Jaz nisem kralji v starem in, mislim, v zlem pomenu besede. Jaz sem ponosen na to, da sem kralj v onem smislu, v katerem je kralj Jurij Angleški — kralj narodu, ki je svoboden. Jaz sem edini kralj v Evropi, ki je bil za kraljevanje izvoljen.“

Govoreč o Srbiji in njenih idealih je rekel kralj Peter:)

„Ko sem prišel kraljevat v svojo Srbijo sem jo našel kot malo svobodno tvorbo, stisnjeno od dveh strani med nebotičnima zgradbama avtokracije — Avstrije od severne in Turške od južne strani. Meni se še danes zdi izvanredno, da nam je uspelo ohraniti naše ideale o demokraciji v kljub močnemu vplivu, ki je prihajal mnogo let iz sosestva.

Slovenec narodne šole brez vsega pridržka, je računati z vso gotovostjo z demoralizacijo (pokvarjenostjo), ki se bo pojavila kot posledica tega. Zanimarjenje materinega jezika v ljudski šoli kot vzgojevališču povzroča v poznejšem življenju slab značaj, da celo brezznačajnost.“

Ali to niso resnične besede, ki jih vsaki čas in vsi lahko potrdimo, ki imamo priliko opazovati vspehe sedanjo šolsko vzgojo med koroškimi Slovenci. Zanimivo pa je tudi vedeti, da je rajni dr. Steinwender že pred nekako 10 leti prišel do ravno istega zaključka, češ, da je treba dati Slovenem slovenskih šol, ker bosta drugače demoralizacija in korupcija, ki se vedno bolj širita v slovenskem delu dežele, popolnoma uničile deželno gospodarstvo. Sedaj smo v demokratični republiki, a razmere se še niso prav nič izpremenile.

Položaj v Nemčiji.

V Berlinu je bila pretekli teden velikanska manifestacija za republiko; demonstriralo je nad pol milijona ljudi proti spletkarijam reakcionarnih elementov, proti voditeljem monarhistične propagande. Po umoru Erzbergerja je nastala v Nemčiji notranja kriza, vključno dejstvu, da je država obkrožena od sovražnikov in da ima neizmerne skrbi, kako bo poplačala od antante naložena velikanska finančna bremena. Ta kriza razburka zopet vse strasti, ki so bile že nekoliko ponehale in moti znova delo, ki se je bilo začelo že v miru razvijati. V majhnem letovišču Griesbach, kamor se je bil šel odpočit od naporov razburljivega političnega dela, je bil Matija Erzberger zavrtno umorjen, zadet od 12 streliv iz samokresa. Hujši od umora samega, ki z grozo pretresa vsakega človeka, je pa cinizem, s katerim povzdiguje nekatero konservativno nacionalno časopisje ta umor do neba in slavi morilce kot junake, ki so se žrtvovali za domovino.

Tukaj se zreali nivo človeške blodnje in vidi se, kako stopnjo so dosegli strankarski politični boji na Nemškem. Umora na Erzbergerju je v resnici kriva politična gonja, politična strast, ki v vrtincu vsakdanjega boja ne vpoštevata niti človeškega življenja. Isti vzroki, seveda v veliko večji meri, so privedli nekdanjo mogočno rusko državo v sedanje žalostne razmere.

Nemški državni kancelar Wirth je izrekel na grobu Erzbergerja pomenljive besede, ki kažejo resnični položaj Nemčije: „Država je v nevarnosti“. In kot odgovor na te resne besede resnega moža, ki mu je obstoj države in blagor naroda na srečo, je bila ogromna manifestacija v Berlinu. Manifestacija proti vsem, ki ruvajo proti obstoječi državni obliki. In ta ima mnogo sovražnikov. Sedajni vladi, kakor tudi obstoječemu režimu so napovedali boj bavarski partikularisti kakor tudi pruski konservativci. Bavarci se ne menijo za ukrepe berlinske vlade in značilno je, da nekateri časopisi vključno pre-

Kot kralj sem poznal samo eno dolžnost: da v Vladavini, kateri stojim na čelu, izražam želje in ideale svojega naroda, ki me je izvolil. Ti ideali so:

Živeti v miru na lastni zemlji po lastni volji.

Moj narod je ljubil svoje drage planine in šume in ni nikogar ogrožal. Njegova želja je bila, da goji lastna polja. Moj narod je moder poljedelec in ljubitelj narave. Tudi jaz to v prvi vrsti naglašam: naša prva želja je bila živeti v miru.

Naša druga želja je bila zboljšati usodo one naše brače, ki so tako dolgo sužnjevali nevernemu Turčinu in brutalni Avstriji. Imeti morate, pred očmi, da je v času, ko smo pričeli boj, živeli samo trije milijoni Srbov naši dragi svobodni zemlji, devet milijonov sorojakov pa je živelo v robstvu. In mi nismo nikdar izgubili upanja, da smo osvobodili to bračo, čeprav je njihovo sužnjevanje trajalo pet stoletij.“

Ko je opisal kako je prišlo do vojne in kako so se razvijali prvi boji je končal kralj Peter govoreč o pohodu preko Albanije:

„Jaz sem se umaknil s srbsko vojsko preko brd Albanije. Ohrani Bog vsakogar od pre-

povedi berlinske vlade vseeno izhajajo in da nekdanji oficirji, katerim je vlada prepovedala nositi uniformo, vključno prepovedi prihajajo v polni paradi in stem izzivajo vlado. Tako so se zvezali Bavarci s pruskimi nacionalci v falango proti obstoječemu režimu, baš v času, ki je za Nemčijo usodepoln. Monarhistično navdahnjeni nekdanji oficirji pridno netijo ogenj in podpihujejo ljudstvo, ki je spriču vseh dogodkov itak zbegano. In vse to poostruje krizo, ki je izbruhnila. Notranji politični boji, ki so dovedli do krvavega atentata na Erzbergerja, rahljajo temelje nemške države, ki je ravno sedaj bolj ko kedaj prej potrebna mirnega razvoja. Od notranjega položaja in miru v nemški republiki je odvisna tudi njena usoda in obenem razmerje do sosednih držav; in ne bilo bi ravno v sedanjem času nič nevarnejšega za obstoj sedanje države, kakor netiti z večnimi notranjimi boji in z večnimi neljubimi političnimi aferami nezaupanje sosednih držav. Resne besede kancelarja so bile izrečene v resnem trenutku: „Država je v nevarnosti“.

Kitajski predsednik o zahodni kulturi in civilizaciji.

„Newyork American“ priobčuje zanimive misli kitajskega predsednika Hsü Skih-Changa, ki kažejo globoko poznanje moderne mednarodne politike ter naziranje visokega Azijata o takozvani zahodni kulturi in civilizaciji: „Ves svet hrepeni danes po trajnem miru. Ali bi ne bilo zato svetovati, če je ta želja res poštena in odkritosrčna, da se poiščejo resnični vzroki velikih vojn v preteklosti in se s temi zabranijo nove?“

Pohlep, drugemu narodu vzeti, kar je njegovega, svoje pokrajine razširiti s premetenimi zvijačami in surovo silo, je vzrok vseh vojn. Ta nagon, katerega ima vsak narod in vsaka posamezna oseba, je nemoralen, nezdrav in za mir človeštva nevaren. Ta nagon se mora najprej in sicer z vzgojo odstraniti in nato se morajo ustvariti zakoni in mednarodni dogovori. Zgodovinske knjige zahoda so pa napolnjene z opisovanjem slavnih vojsk in imeni velikih generalov, mesto, da bi se jih izobčilo kot rušilce mirnih dežel. Veliki dobrotniki človeštva se pa nasprotno ne opažajo. Zahodna civilizacija kupiči najvišje časti celo v mirnem času na vojake in zvišuje sijaj njihovega poklica z bleščečimi uniformami, redovi, paradami in slavnostmi. Ali je čudno, da se zahodni otrok, ko je dorastel, ne more osvoboditi nazaranja, da je meriti veličino naroda po vspehu, s katerim je drugega okradel brez najmanjše opravičbe? Otroka se uči, da so vojne brez ozira na prelivanje krvi, upravičljiva in častna sredstva.

Kitajska je pa smatrala vojaka že od davnih časov kot podrejeno in pod civilnim uradnikom stoječe bitje. Naj se, karkoli je modrega v naukih zahoda, uporabi za popravo in izpolnitev pomanjkljivosti vzhoda, vendar naj bi

ostalih ljudi, da bi doživeli one izkušnje, kot smo jih doživeli mi. Bilo je sredi smrtne zime. Ni bilo potov preko planine albanske. Žene in deca so umirali na desetisoče od mraza, lakote in truda. Bože, kaj stanejo oni dnevi mojo razorano Domovino. Ja večkrat tožim in se čudim, da nisem tudi jaz med onimi, ki so poginili. Toda moje sreče mi je takrat počilo. Jaz ljubim svoj narod, pa sem moral gledati, kako v tisočih pada ob poteh in umira v snegu in blatu. Pa kaj naj vam rečem o svojem narodu? Ves čas so s spoštovanjem pozdravljali kralja, ki so ga izvolili. Kadar so me videli, da prezebam, so me pozivljali k slabi toploti svojega ognja ali če so imeli samo dva grizljajava kruha so mi ponujali jednega.

In ta kruh, ki sem ga delil z njimi na tem umiku preko albanskih planin, je bil v mojih očeh svet kakor kruh sv. obhajila, ki se ga prejme v svetišču.

Sedaj pa je moja edina želja kot kralja Srbije, da vidim ves svoj narod vse Srbe, Hrvate in Slovence, osvobodene od njihovih tlačiteljev in ujedinjene v eni državi.“

pustili teči v Evropo nekoliko duševne vsebine vzhoda, da bi izplavila zlo moderne zahodne civilizacije! Naj bi vendar zahodne šole, mesto da učijo kakor dosedaj, da se moč iz bogastva pridobi s silo, poizkusili nekaj časa učiti umetnost življenja v miru.

Daljni vzhod je danes objekt prihodnih konfliktov med velesilami. Zahodne industrije iščejo tržišč v orientu. Japonska, Amerika, Anglija in tudi Francija bodo stopile v naši trgovini v najsilnejšo tekmo. Če bi uspela zveza med Nemčijo in Rusijo, pa tudi v slučaju, da bi si Rusija sama kmalu opomogla, postane položaj kmalu kritičen ter bo zahteval sporazuma, če se hoče zabraniti prihodnji vojni konflikt. —

Kitajska je v svoji 5000 letni zgodovini praktično preizkusila vse doktrine in družabne sisteme, celo komunizem, kakor vlada danes v Rusiji. Dvajset let je bilo vladano staro nebesko kraljevstvo po komunističnih načelih. Dosegli smo pri tem iste uspehe kakor sedaj Rusija — bedo, lakoto, nasilno vladanje in krvavo zatiranje! Taki nauki, ki povzročajo toliko trpljenja, naj bi bili vsaj svetu v korist. Človeštvo bi se ne smelo samo slepo pohabljeti, ker se vratolomno prevrača v še bolj krvavo nesrečo, da drvi za neznanimi cilji.“

Kitajski predsednik je odgovoril s tem razmišljanjem na povabilo, s katerim so ga gospodje povabili na mirovno konferenco v Washingtonu. Lux in Oriente. Človek bi se skoraj sramoval, da je Evropejec.

TEDENSKI PREGLED

Avstrija.

Spremembe na avstrijskih železnicah. S 1. septembrom se uvedejo na avstrijskih železnicah razne izpremembe. Prehod v višji razred brez doplačila ni dovoljen niti tedaj, če ni prostora v razredu, za katerega je kupljen vozni listek. Uradniki imajo pravico revizije glede prtljage ter smejo za prtljago, ki se ne more smatrati za ročno prtljago, zaručnati posebno pristojbino. Odpravljeni so dosednji posebni oddelki za dame.

Zavarujte se. V zadnjem času se je posebno zaradi nastale suše pomnožilo število požarov, pri čemur so se dogodile tudi katastrofalne nesreče, da so pogorele cele vasi in vse imetje kmetovalcev. Žalostno pri tem je dejstvo, da prebivalstvo pri zavarovanju proti požaru ni upoštevalo padca denarne vrednosti in da so posestniki zavarovani proti požaru z vsotami, ki komaj odgovarjajo predvojnemu času. Pred kratkim se je namreč pripetilo zopet nekaj požarov, pri katerih gre škoda na milijone, a zavarovalnina znaša le nekaj tisoč kron. Prebivalstvo, posebno kmetijski posestniki, se nujno pozivljajo, da v svojem lastnem interesu zvišajo prostovoljno zavarovalnino. Premije, ki se plačujejo, so primeroma tako nizke, da jih bo vsakdo lahko utrpel.

Mednarodni vzorčen semenj na Dunaju — Wim — (Wiener Internationale Messe) se bo vršil od 11. do 17. sept. t. l. „Wiener Offertenzeitung“ glasilo za izkaz avstrijskega blaga prinaša v svoji 25. številki seznam vsega za časa sejma in sedaj na Dunaju v zalogah se nahajajočega blaga.

Veliki sejem v Graecu se vrši v dneh od 24. sept. do 2. oktobra t. l.

Jugoslavija.

Ljubljanski veliki semenj. V dneh od 3. do 12. septembra 1921 se vrši prvi veliki semenj v Ljubljani, ki bo velikega pomena za industrijo, trgovino in obrt v Jugoslaviji.

Dinarska veljava na poštah v Jugoslaviji. S 1. septembrom t. l. je na vseh poštah uradnih kraljevstva SHS uvedena dinarska veljava. Vsa plačila in izplačila se bodo zaračunavala edinole v dinarjih.

Velikanski sejem v Zagrebu. Iz Zagreba nam javljajo: Na takozvani „kraljevski semenj“ dne 23. t. m. je bilo prigianih 7000 glav rogata živine, 500 konj in 1200 svinj. Dohodki

za pristojbine so znesli 34.060 K. Na sejmišču se je popilo 256 hl 01 l vina in pive. — Cene živini so bile: Voli I. vrste 21 do 23 K, II. vrste 14 do 18 K, teleta 14 do 18 K, svinje I. vrste 34 do 36 K, svinje II. vrste 28 do 30 K.

Cene krmi v Zagrebu. Na velikem semnju v Zagrebu dne 23. t. m. so notirale sledeče cene krmi: seno 400 do 700 K, detelja 650 do 800 K, slama 270 do 300 K, ovsena slama 500 K, vse za 100 kg.

Rusija.

Kuga in lakota. Iz Moskve javljajo, da je bilo poslano v prvi polovici avgusta v pokrajine, kjer razsaja glad, 214 vagonov žita. V Samaru je prišlo do 21. avg. 21 transportov z 1 milijon 700 tisoč pudov žita. Radi tega popuša izseljevanje. V Saratov je prišlo 47 tisoč pudov žita. Sovjetska vlada pošlje v zapadno Evropo odposlanstvo, da zaprosi pod vodstvom bivšega predsednika dume pomoči za gladne pokrajine. V Samaru oboli vsaki dan povprečno 120 ljudi na koleri.

Iz Stokholma javljajo, da je prispelo v Ukrajino 50.000 ljudi iz krajev, kjer razsaja glad in da je prišlo med njimi in domačimi do hudih bojov.

Nedavno so bile objavljene nove poštno tarife v Rusiji. Za navadno pismo se plača 100 rubljev, za priporočeno pismo 1000 rubljev, ena beseda v brzojavki stane 500 rubljev, za letno predplačo za telefon se plača 300.000 rubljev.

Med sovjetskimi komisarji in voditelji pride zelo pogosto do nesporazumljenja. Tako so se poostri odnosi med Trockim, Bukarinom in Radekom na eni strani in med umerjenejšimi in popustljivejšimi komisarji na drugi strani. Trockij je rekel, da sovjetska vlada ne sme izgubiti časa z brezciljnim pregovarjanjem.

RAZNE NOVICE

Italijani zažgali Narodni dom pri Sv. Ivanu v Trstu. V noči dne 2. sept. so se pripeljali v avtomobilih fašisti iz Trsta k sv. Ivanu, zbudili gestilničarja Deklevo v Narod. domu, mu nastavili revolver na prsa ter ga odvedli do 5 minut oddaljene cerkve. Medtem so polili s plojpe Narodn. doma s petrolejem in bencinom in zažgali. Narodni dom je pogorel do tal. Ogročenje slovenskega ljudstva je nepopisno.

Brazilijska. Poroča se iz Čile, da so tam jugoslovenski izseljenci v Antofogasti zgradili svojo šolo. Šolo obiskuje okrog 200 otrok jugoslovenskih izseljencev, ki se tam bavijo večinoma z industrijo salpetra.

Varšava. Javljajo, da se trudi Mednarodna pomožna komisija v Poljski na vse moči, da nastani begunce iz ruskih pokrajin, kjer razsaja lakota.

Delo kaznjencev v Ameriki prepovedano. Guverner države Ohio je izdal naredbo, da odslej kaznjenci ne smejo biti zaposleni pri gradbi javnih cest. Cestni oddelek pri vladi je odpoklical vse kaznjence od dela. Guverner Davis pravi, da je mnogo državljanov brez dela in denar, ki bi ga lahko zaslužili državljani, naj se ne trosi za kaznjence. Vsa javna dela, že pričeta, se bodo nadaljevala, ali odslej ne bo pri javnih delih nikakega kaznjence več. Le kadar ne bo več pritožb o brezposelnosti, morejo priti zopet kaznjenci v poštev za javna dela.

Italijanski kapital je v zadnjem času prekorajčil tudi gališki teritorij. Društvo „Petrolii d'Atalia“, katero se je dosedaj bavilo z vrtnanjem vrelcev v Albaniji, si je pridobilo pravico izkoriščanja petrolejske zemlje v zapadni Galiciji.

Švica prepovedala uvoz drv. Poroča se, da je švicarska vlada izdala naredbo, po kateri se mora za uvoz drv v Švico prositi dovoljenja od vlade. To se je zgodilo radi zastoja v prometu z domačim lesom.

III. mednarodni vzorčni sejm v Pragi se vrši letos od 1. do 8. septembra.

Pridobivanje platina. Na Uralu v Rusiji napreduje pridobivanje platina. Aprila 1921 so ga pridobili en in pol funta, maja pa 47 funtov.

V. mednarodni sejem v Frankfurtu a. M. se bo vršil v dneh od 25. sept. do 1. oktobra t. l.

Predlog o znižanju severnoameriške vojske. Senator Borav je predložil v senatu severnoameriške države predlog, v katerem zahteva znižanje redne vojske od 150 na 100 tisoč, kar bi znatno zmanjšalo stroške. Ugotovljeno je, da so nedavno samo poskusi metanja bomb iz vojnih letal na pomorske ladje stali najmanj 240 milijonov dolarjev!

DNEVNE VESTI IN DOPISI

Našemu dijaštvu! Tovariši! Ker še marsikateri izmed tovarišev tava v negotovosti za bodoče šolsko leto, mu kličem v lastnem, kakor tudi v interesu vseh onih, katerim je blagor domovine pri sreči: Vrnite se v Celovec. Ugodnosti se nam nudijo proti pričakovanju velike. Sprejeti bomo vsi brez izpitov. Napraviti je treba kratko prošnjo na ravnateljstvo državne gimnazije v Celovcu za sprejem in priložiti zadnje letno spričevalo in krstni list. Vsi oni, ki želijo biti sprejeti v Marijanišče naj napravijo tudi prošnjo za sprejem. Bati se nam ni treba ničesar! Tovariši, v septembru vsi v Celovec! Naše število je veliko! Vpisovanje je najbrž 16. in 17. sept. Uredite vse v pravem času!

Malošče. Dne 18. septembra t. l. ob 1/2 3. uri pop. uprizori izobraževalno društvo Malošče na Magrovem vrtu v Maloščah naroden igrokaz v 4 dejanjih: „Zaklad“. V slučaju slabega vremena pa 25./IX. ob ravno isti uri in na istem mestu. Rožani in Ziljani prihitite od blizu in daleč na to prireditev, pri kateri sodelujejo med odmori domači tamburaši, da si razvedrite vaše tužne duše.

Bekštanji. Deželni kulturni svet prireja po naši občini pridno 6 tedenske kuharske tečaje, na katerih se deklice prav dobro nauče in izvezbajo kuhati za domačo kuhinjo. Taki tečaji so se vršili že na Brnci in v Vodičivasi prav dostojno, vsa čast vodilnim faktorjem. Sedaj pa pridejo na vrsto Malošče in Blače. Tukaj pa že izrabljajo voditelji „Jugendbunda“, ki je nekakšen naraščaj ponekod po pravici „Herrerbund“ imenovanega „Bauernbunda“, ker so v tej družbi združeni večinoma gospodje, ki žuljevih rok ne poznajo in se vendar prištevajo kmetom v agitacijske namene. Pripisujejo in obetajo namreč njih članom prednost pri sprejemu v te kuharske tečaje. Tako je: kuharske tečaje prireja deželni kulturni svet, ki je oddelek deželne vlade, za slovensko misleče ravno tako kakor za bauernbändlerje. „Jugendbund“ pa je strankarska organizacija v okvirju nemško prostomislečega bauernbunda. Kdor govori v tem smislu, laže. Kdor pa kaj takega dela, prizadeva slovensko mislečemu ljudstvu krivico. To v pojasnilo našim ljudem. Dotični zeleni gospodje bodo pa kmalu videli, da imata laž in zvijača kratke noge.

Sele. Igra „Turški križ“ je v nedeljo 28. avg. zopet privabila toliko gledavcev, da je bila Trklova dvorana natlačena polna. Videli smo med njimi tudi mnogo ljudi iz Homeliš, Apač in Šmarjete. Igralci so se vglobili v svoje vloge in jih prav dobro rešili in so zato želi obilo pohvale. Pred igro je imel navduševalen govor društveni predsednik Janko Ogris, k je s finim nastopom zbudil splošno pozornost. Za jesen se pripravljajo igralci na lepo narodno igro „Domen“. Takrat zopet na svidenje!

Sele. (Malo odgovora „Freie Stimmen“.) „Freie Stimmen“ so objavile dne 27. avg. dopis iz Železne Kaple, v katerem se dopisnik razburja zaradi g. župnika iz Obirskega in mene, ki da pogosto (!) ponoči hodiva na Kranjsko (menda imava „Siebenmeilenstiefel“?) in nosiva jugoslovanske liste in letake na Koroško. Na ta lažnjivi dopis malo odgovora! V četrtek 18. avg. dopoldne sem imel pred Žvercovo gostilno pri Sv. Ani kratek in navaden pomenek z nosači razmejitvene komisije, laž pa je, da sem se iz komisije norčeval ali celo označil Dravo za mejo. Druga. še debelejša laž je, da sem po povratku razdeljeval jugoslovanske letake.

Kdor mi dokaže, da sem imel le en letak v rokah, mu rad odstopim za vse življenje svojo mesečno plačo 978 K, s katero si torej lahko kupi 7 kg mesa na mesec. Da sem razdeljeval letake, trdi dopisnik, je zvedel pri neki cestarski hiši. Kje pa so cestarske hiše? Edino na ljubelski cesti! Kako pa so me mogli na ljubelski cesti na Koroškem videti, ko pa nisem potoval po njej, marveč po bližnici čez Grunt na Koprivniško in Dovjakovo planino! Dalje! Vrnil sem se z Kranjske v četrtek 25. avg. proti večeru. Dopis je bil v soboto v listu že tiskan. Kako je mogoče, da je v enem dnevu priromala ta vest od cestarske hiše na ljubelski cesti v Železno Kaplo in od tam dopis po pošti v Celovec? Vse to dokazuje, da je bil lažnjivi dopis o mojem povratku in razdeljevanju letakov spisan že prej, predno sem se vrnil na Koroško. G. dopisnik, kako ste se blamirali! A bodite lepo mirni! Jugoslovansko-avstrijska meja je menda vendar trdnjša, da se ne razdere takoj, če jo selski župnik enkrat prekorači! Tega mnenja je bilo tudi okrajno glavarstvo in policijsko ravnateljstvo, ki mi je brez pomislekov izstavilo potni list. Listu „Freie Stimmen“ sem prav hvaležen, da se me včasih spomni, da svet ne bo popolnoma zabil selskega samotarja! — Alojz Vauti, župnik.

Lipa nad Vrbo. (Volitve.) Pri zadnjih občinskih volitvah dne 24. aprila t. l. se je 3 našincem zabranilo voliti, s pripombo, da so jugoslovanski državljani itd. kljub temu, da so bili v volilnem imeniku upisani in proti kateremu upisu ni bilo vložena ugovora v času, ko je bil volilni imenik 14 dni razgrnjen v pogled, kar je bilo tudi pravočasno razglašeno. Z ozirom na to je Kor. slov. stranka vložila protest na okraj. volilno oblast, kateremu je bilo ugodeno in so bile volitve razveljavljene. Druge volitve so se vršile dne 10. julija 1921. Konstatirati moramo, da so se slovenski volilci tudi tokrat zavedali svoje narodne gotovosti. Naša stranka je napredovala za 39 glasov, Bauernbund pa (kot so pokazale že tudi druge volitve, n. pr. v občini Blato), nazadoval. V novem obč. svetu je zastopana K. S. S. z 7, soc. dem. stranka z 7 in Bauernbund z 2 mandatom. — Volitev župana se je vršila dne 19. avgusta. Izvoljen je bil vnovič gosp. Anton Schüttelkopf pd. Oren z Udmata pri Podravljah, kateri je že skoz več let dobro in vestno vodil občinsko upravo. Čestitamo.

Podravlje. Nikar ne mislite, da tukaj ni več Slovencev; v nedeljo dne 11. septembra ob 3 uri popoldan se vrši pri Vosperniku v Podravljah zborovanje „Slovenskega izobraževalnega društva Sloga“. Na dnevnem redu je poročilo starega odbora o delovanju preteklih let, volitev novega odbora in raznoterosti. Slovenci in Slovenke, pridite v obilnem številu, da začnemo v polnem obsegu naše društveno delo.

Celovec. Vsi celovski listi so se obregnili ob dopis v „Slov. Narodn.“ od 24. julija ter ga popravljajo. Kakor večina popravkov, ki so jih prinesli ti listi, je tudi ta — kakor doznavamo — povsem netočen. To je faktično zavijanje resnice. Slovenci tem — uradnim — poročilom seveda ne verjamemo, ker je navadno, kakor tudi tukaj, najmanj polovica zlaganega. Posebno pri tem popravku vsak logično misleč človek lahko spozna, da je moralo biti v istini „malo“ drugače. Zelo hvaležni bi pa bili, če bi nam povedali, katere propagandne letake za združitev z Jugoslavijo je imel s seboj. Videli so jih gotovo poročevalčevi skisani možgani. Nemcem — ne nemčurjem — v Jugoslaviji pa sploh ni treba kaj zapisovati, ker se prav zadovoljne počutijo in si ne žele kam drugam.

Št. Vid v Podjuni. „Koroški Slovenc“ hodi k nam iz Dunaja navadno od 8 do 12 dni. Pred osmimi dnevi ne pride nikdar. Kaj bi bilo, če bi nemški dunajski listi tudi tako počasi dohajali? Imamo pač vzorno poštno upravo. —

GOSPODARSKI VESTNIK

O bistvu zboljševanja planinskih pašnikov.
(Po „Kmetovalcu“.)

Planinski pašniki stojijo danes v ospredju zanimanja. Potreba povečanja istih, predvsem pa potreba po izboljšanju istih leži tako na dlanu, da je o tem vsako pregovarjanje odveč.

Večina naših pašnih pravic je vezana na gozdove gozdnega erarja in gozdove veleposestnikov. Pašni upravičenci imajo med temi gozdi svoje lastne planine, kjer stojijo koče za pastirje in staje za živino; od tukaj pa imajo pravico pasti po odkazanih parcelah gozda, imajo torej izrazito gozdno pašo.

Kakšna je servitutna gozdna paša danes? Kjer obstojajo v gozdu pleše ali rate, je precej dobra. Kjer pa teh ni v zadostni meri, je pa prav slaba. Na splošno moramo reči, da je bilo v zadnjem času v vseh teh gozdih gozdno gospodarstvo izvrstno, vsled česar se je gozd dobro sklenil. V sklenjenem gozdu pa iščeš zastonj paše za živino.

Stvar pravičnosti je, da se pridobljene pravice ščitijo, da se torej živinorejcem svoječasno priznana in regulirana paša ohrani v določenem obsegu, v slučaju primanjkljaja pa na novo preskrbeti. V tem oziru deluje zadnji čas prav uspešno krajni komisar za agrarne operacije. Vendar pa čez mejo reguliranih pravic njegova moč ne gre in vsled tega vsako upanje, da bi se potom agrarne operacije dale vknjižene in regulirane pravice razširiti, brezuspešno. Take dalekosežne spremembe bodo pridržane agrarni reformi, ki bo morala zavzeti svoje stališče tudi glede primerne ločitve paše od gozda, to se pravi, da se bodo gotove parcele držale stalno kot pašnik, ker se bodo večji izdatki za melioracije le v tem slučaju izplačali. Za trdno pa upamo, da bo agrarna reforma upoštevala tudi one stare pravice, ki so obstojale pred regulacijo.

A to so načrti za prihodnost. Pri tem pa ne smemo pozabiti na glavno stvar, s katero ne bo dolgo odlašati in to je smotreno izboljševanje lastnih planin. Brez tega je vsak napredek v planšarstvu nemogoč. Tega se mora zavdati vsak živinorejec, ki je posestnik ali sosesstnik kake planine. Gozdarski strokovnjaki nas na to — in ne brez povoda — sila radi opominjajo, menceč:

„Razširjanje pašnih pravic zahtevate, ne vidite pa, kako zasvinjene so lastne planine upravičencev!“ Težko je požreti take besede, ali še težje je, da so v dosti slučajih žal upravičene.

Kakšne so te „zasvinjene“ planine? Približno take-le: okoli koč in živinskih stanov, kjer živina počiva in pušča svoje odpadke, je vse polno širokolistnega ščavja in drugega bohotnega plevela, ki jemlje prostor dobrim pašnim travam. Taki prostori so pregojeni, vsled tega uspeva na njih le manjvreden plevel. Takoj v bližini so pa prostori, kjer raste slaba, nizka in redka travica, znamenje, da manjka gnoj. To je tipična slika skoro vseh naših planin, slika človeške nedelavnosti in brezbriznosti za izvršitev pravičnega gnojenja. Če ostane to še nadalje, kdo nas bo prišteval k naprednim živinorejcem in navdušenim planšarjem? Tu je treba odločnega koraka naprej!

Kakšna pa naj bo dobro oskrbovana planina? Povsod enakomerno poraščena z dobro pašno rušo. To enakomernost pa dosežemo le s pridnostjo in razumom na ta način, da slabe in puste prostore s primernim gnojenjem spremenimo v dobre pašnike, pregojene prostore pa z odstranitvijo gnoj in opustitvijo nadaljnjega gnojenja sčasoma spremenimo v normalno pašo.

Kako bomo dosegli to zaželjeno spremembo? V prvi vrsti je zato potrebna primerna hlevska stavba za vso živino in sicer taka, da si živina lahko priveže, ko se je napasla. Le v tem slučaju bomo dobili zadostno množino potrebnega hlevskega gnoj, s katerim lahko planino zadostno in pravilno zagnojimo. S hlevom v zvezi naj bo neprodorno gnojišče, kjer se pridela gnoj s primerno oskrbo varuje pred izgubami in kolikor mogoče kmalu uporabi za gnojitev. Pri tem pomni: hleve in gnojišča je staviti vedno na višja mesta pašnika in ne v doline, to pa raditega, da se gnojica lažje razpeljava in da se gnoj lažje razvaža.

Nadalje je prav važno, da živina ne poštepa naenkrat vse trave, ko maršira v procesiji čez cel pašni prostor. Vsled tega naj se po možnosti pašnik razdeli v oddelke, kjer se živina menjalno pase. Razventega bo dober planšar očistil planino kamenja, otrebil grmovja in poskrbel za boljše poti.

Ne zanikamo, da je pravilna ureditev planine zvezana z velikimi stroški; zavedamo se pa jasno, da je na drug način nemogoče zvišati donosnost planinskih pašnikov. Zvišanje produkcije pa mora biti cilj vsakega umnega kmetovalca. Le povečanje donosnosti planinskih pašnikov bo našo planinsko živino dvignilo trajno na boljšo stopnjo. Dobro urejena planina nam mora dati v 100 dnevni pašni dobi okoli 60 kg prirastka v mesu na govedo, medtem ko na zanemarjeni planini ne dosežemo morda niti 20 kg. Iz tega sledi, da se v izboljšanje planine naložen denar sicer ne povrne takoj, ampak sčasoma, pač pa je vračanje trajno — računati pa moramo tudi s tem, da imamo z dobro rejeno živino vedno veselje, zmršavo pa le žalost. Razventega pa nam bo tudi dobro urejena planina napravljala trajno večje veselje in zadoščenje, kakor pa zanemarjena.

Ugovarjalo se mi bo: „Vse prav, a težava je s pastirji in planšarji. Kako bomo navadili te ljudi na razvažanje gnoj in gnojnice!“ Jaz pa mislim, če ima gospodar sam pravo razumevanje in trdno voljo za izboljšanje, se mu bo z dobrim vzgledom in spodbudo posrečilo, da vzgoji planšarje za sodelavce pravega napredka. Večkrat bo pa treba žrtvovati na jesen takoj po dovršeni paši nekaj dnij, da se gnoj razvozi in primerno razdeli.

Naš cilj v prihodnosti naj bo: spremeniti obstoječe planinske pašnike s pravilnim gnojenjem v rodovitne pašnike. Le na ta način bo naše planšarstvo vrglo višjih dohodkov!

Svetovna produkcija žita. Internacionalna poljedelska zbornica v Rimu je sprejela že večji del podatkov o letošnji žetvi, ki tvori bazo za oceno splošnega stanja svetovne žetve. Evropska žetev znaša v Belgiji, Bolgariji, na Finskem, Ogrskem, v Grčiji in Španiji približno 69 milijonov meterskih stotov, torej dva milijona več kakor lansko leto. Tudi v drugih državah, ki še niso poslale svojih podatkov, je stanje žetve precej ugodno, čeprav sta silna vročina in suša več ali manj škodovali žitnemu polju. V Ameriki (Kazadi in Zedinjenih državah) se bodo pridelali okoli 304 milijoni m. st., dočim se je pridelalo lani samo 286 milijonov m. st. V Aziji (v Indiji in na Japonskem) je padla žetev od 110 na 75 milijonov m. st. V Afriki (Algeriji, Maroku, Tunisu) se bo pridelalo 18, lani pa se je pridelalo 10 milijonov m. st. V teh pokrajinah bo torej žetev v primeri z lanskim letom nazadovala za 7 milijonov m. st. (letos 466, lani 473 milijonov m. st.).

Žetev v Italiji cenijo letos na 51 milijonov stotov, kar pomeni proti lani povečanje za 14 milijonov stotov.

Izvoz krompirja iz Češkoslovaške je prepovedan, ker pričakujejo vsled suše slabo letino.

Agrarna reforma na Romunskem. Stara Romunija je obsegala 7.826.790 hektarjev obdelane zemlje, ki je bila razdeljena tako, da je imelo 5386 veleposestnikov celih 48,68 odstotka, 38.726 večjih kmetov 11 in pol odstotka, ostalih 40,82 odstotka pa 929.939 malih kmetov. Nekaj nad 5000 veleposestnikov ali, kakor jih imenujejo Romuni, „berov“, je imelo torej več zemlje kakor skoraj milijon malih kmetov. Med svetovno vojno je romunska vlada morala obljubiti agrarno reformo, ker je s to obljubo mogla navdušiti narod za vojno. Po tej agrarni reformi se nameravajo zaseči veleposestva tujih podanikov (90.115 hektarjev) in tistih Romunov, ki so zbežali v tujino (40.897). Poleg tega se bo prodalo kmetom še 2 in pol milijona hektarjev zemlje, ki je pripadala kroni, državi in veleposestnikom. Do tu je romunska agrarna reforma še prav lepa stvar. Toda sedaj pridejo določbe, ki naravnost smešijo vso agrarno reformo. Zemljo mora namreč kmet odkupiti in takoj plačati zanjo državi 80 odstotkov odkupne vsote. Odkupnine pa ne bo izplačala država takoj veleposestnikom, temveč jim bo plačevala le petodstotne obresti, dočim bo kapital izplačala šele v petdesetih letih. Kupna vsota se določi tako-le: Kmet plača za nakup zemlje 30krat toliko, kolikor je plačeval najemnine. Ako je plačeval za njivo najemnine 100 kron, bo moral plačati za njivo sedaj 3000 kron. Če si bo moral to vsoto izposo-

dit, bo moral plačati kmet najmanj 150 kron obresti (5 odstotkov), kar bo pomenilo, da bo plačal 50krat toliko, kakor pa je plačeval prej najemnine. Sijajno kupčijo pa bodo napravili pri tem veleposestniki. Država bo razdelila na primer med kmete bersko zemljo, za katero je dobival do sedaj lastnik 33 tisoč letne najemnine. Da se bo izračunala vrednost zemlje, bo treba pomnožiti to število s 30, s čimer se bo dobilo skoraj milijon kron, vsled česar bo morala plačati država 50.000 kron obresti. Tako bo povečala romunska agrarna reforma veleposestnikom dohodka, kmetje pa bodo ostali ali brez zemlje, ali pa se bodo morali zadolžiti.

NAJNOVEJŠE VESTI

Vpad Madžarske v Avstrijo.

Dne 5. t. m. so vpadle organizirane obožene madžarske tolpe pri Kirchschlagu na avstrijska tla in začele streljati iz strojnic in pušk na avstrijsko vojaštvo, ki je bilo postavljeno ob meji. Avstrijski vojaki in orožniki so odgovarjali iz pušk in tako je prišlo do prave bitke. Prebivalstvo obmejnega teritorija je začelo zapuščati svoje domove in pribežalo v okolico Dunajskega Nov. Mesta. Na obeh straneh imajo večje število mrtvih in več in manj težko ranjenih.

Ponoči 6. t. m. je prišlo do streljanja med avstrijsko orožniško patroljo in madžarskimi tolpami v okolici Burgau. Dva orožnika sta bila ranjena. Občina Kirchschlag je v avstrijskih rokah.

Antanta pošlje noto v Budimpešto.

Dne 6. t. m. je poslala Antanta noto madžarski vladi, v kateri zahteva takojšnjo izpraznitev zapadne Ogrske. Obenem izraža v noti, da je madžarska vlada odgovorna za vse dogodke v zapadni Ogrski v zadnjih dneh. Skrajni čas je, da izvrši predpise trianonske pogodbe, v nasprotnem slučaju je obstoj ogrske države v nevarnosti.

Praga.

Ministrski svet je odobril konstituiranje češke narodne cerkve.

Parlamentarni odsek češke socijalnodemokratske stranke je sklenil, da bo stranka sodelovala pri eventualni sestavi parlamentarne vlade.

Listnica urednišva.

Pesnik v Podjunu. Prosimo Vas, da pošljete Vaše pesnice še enkrat, ker so se vsled nekaterih sprememb v poslih uredništva žalibog zgubile. Obenem prosimo, da nam pošljete tudi pripravljene podlistke.

Dopisi brez podpisa ali z anonimnim podpisom gredo v koš; — Prosimo, da pišete dopise razločno in čitljivo. List naj bo popisan samo na eni strani.

STARIŠI, POZOR! Iščejo se vajenci za vse obrti. Kam se je obrniti, pove uredništvo lista.

MANJŠI ODER ali samo ozadja kupi izobraževalno društvo na Koroškem. Ponudbe naj se pošljejo na upravništvo lista.

Francišek Čermák,

DUNAJ V.,
Mittersteig 23-15
priporoča svoj zavod
za izdelovanje
angleških in
dunajskih
pian in pianin
(klavirjev).
Tudi export!